

УДК 93/94:336.114/338.001.36/311.218

DOI 10.5281/zenodo.1284868

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0923-9486>

Наталя Пасічник
(Кропивницький)

**ВКЛАД М.А. БАЛУДЯНСЬКОГО
В РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-ПРАВОВОЇ НАУКИ
І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

У статті проаналізовано творчий шлях та наукову спадщину одного із засновників Петербурзької школи фінансового права – Михайла Андрійовича Балудянського (1769–1847). Мета статті – узагальнення та конкретизація вкладу М.А. Балудянського у розвиток фінансового управління Російської імперії та фінансово-правової науки й освіти. Методологічною основою дослідження стали фундаментальні теоретичні розробки про природу історичного пізнання, соціальні та особистісні аспекти історії науки і техніки.

Виокремлені основні напрями науково-педагогічної, адміністративної та реформаторської діяльності М.А. Балудянського, а також їхнє практичне значення для розвитку фінансово-правової науки і практики управлінської діяльності. Визначено, що як викладач, науковець і практик-фінансист М.А. Балудянський був послідовником одного із засновників фінансової науки, відомого німецького камераліста Й. Зонненфельса. Узагальнення матеріалів про різноманітні напрями діяльності професора М.А. Балудянського, дозволило визначити його значний вклад у розвиток фінансової науки і практики Російської імперії, а також у процес становлення російського фінансового законодавства.

Ключові слова: фінанси, фінансове господарство, фінансове законодавство, політична економія, камералістика, фінансове право, кодифікація.

Фінансове господарство Російської імперії початку XIX ст. було складним об'єктом економіко-правового регулювання з розгалуженою системою. Для підвищення ефективності управління державним фінансовим господарством необхідно було: стабілізувати фінансову та грошову системи, мобілізувати ці системи задля розв'язання різноманітних економічних і політичних завдань, стимулювати зростання державних доходів, підвищити ефективність використання державних витрат, збалансувати доходи і витрати державного бюджету, скоротити державні запозичення. До реалізації цих завдань залучалися науковці та державні діячі, які були представниками різних наукових шкіл і течій, проте вони оперували актуальною й об'єктивною інформацією про стан державних фінансів і мали можливості впливати на практичну реалізацію власних ідей у сфері фінансового управління й фінансового законодавства. Значний вклад у розвиток фінансово-правової науки та практики управління державним господарством Російської імперії у першій половині XIX ст. зробив відомий дослідник фінансово-правової проблематики, один із засновників Петербурзької школи фінансового права, найближчий соратник М.М. Сперанського у справі реформування російського законодавства, у тому числі й фінансового – Михайло Андрійович Балудянський (Балуг'янський) (1769–1847).

Окремі події та факти життєдіяльності М.А. Балудянського вже в другій половині XIX ст. були проаналізовані керівником сенатського архіву П.І. Барановим [7]. Цікавим джерелом, яке поповнило уявлення про вченого, стали спогади старшої доньки М.А. Балудянського М.М. Медем [16]. Серед досліджень радянського періоду, присвячених життєдіяльності й науковій спадщині М.А. Балудянського, в першу чергу необхідно виділити наукові розвідки О.М. Фатєєва [25] та монографію Є.М. Косачевської [14]. У сучасній історичній, економічній і фінансово-правовій літературі життєдіяльності та науковій спадщині М.А. Балудянського присвячено ряд публікацій [1; 2; 8; 9; 10; 23; 26; 27].

Серед останніх публікацій, присвячених М.А. Балудянському та його вкладу в теорію і практику фінансово-правового управління, де знайшли відображення нові архівні матеріали й цікаві авторські підходи, необхідно відзначити такі. Монографічне дослідження В.В. Небрат, де проаналізовано особистий вклад М.А. Балудянського у модернізацію фінансової системи, законодавства та державного управління; визначено, що, керуючи комісією укладання законів, М.А. Балудянський безпосередньо займався підготовкою законопроектів із фінансових питань (монетна система, банки, податки, позики тощо) [17, с. 126–147]. Сучасний український історик В.М. Орлик характеризує наукові розвідки М.М. Сперанського та його соратників М.А. Балудянського і графа М. Мордвинова, як перші праці з фінансової проблематики [18, с. 10–11; 19].

Метою даної статті є узагальнення та конкретизація вкладу М.А. Балудянського у розвиток фінансового управління Російської імперії та фінансово-правової науки й освіти.

М.А. Балудянський за походженням лемко-українець, карпаторос (документи засвідчують походження роду Балудянських із с. Балутянка, Галичина) [9, с. 89], народився 26 вересня 1769 року на Закарпатті в с. Вишня Ольшава (теперішня Словаччина). Навчався на філософському факультеті угорської королівської академії правознавства в м. Кошице, а потім на юридичному факультеті Віденського університету, де був у числі найкращих студентів, отримував персональну стипендію і користувався авторитетом у свого викладача політичних наук і фінансів, одного з фундаторів фінансової науки – Й. Зонненфельса. Після закінчення університету з 1789 р. викладав в Угорській юридичній академії поліцейське право, фінанси і комерцію, а 1797 р., захистивши докторську дисертацію латиною на тему «Про зерносховища (засіки, склади, магазини)», отримав звання доктора права. Потім став професором кафедри політичних наук Пештського університету, а з 1802 р. – деканом юридичного факультету цього університету. 1803 р. М.А. Балудянського, на той час вже вченого з європейським іменем, було запрошено викладати політичні науки в Педагогічному інституті Санкт-

Петербурга [22], як представника австрійської науки [11]. Від народження і приблизно до 1810 р. Михайла Андрійовича знали під прізвиськом Балудянський, однак пізніше, з невідомих причин, прізвисько модифікувалося в «Балуг'янський» і саме під таким прізвиськом він увійшов в історію російської фінансово-правової науки і державного управління. Також під прізвиськом Балудянський були опубліковані твори Михайла Андрійовича [4; 5; 6].

Характеризуючи вклад М.А. Балудянського у розвиток фінансового управління Російської імперії та фінансово-правової науки й освіти, можна аналізувати різні напрями його діяльності. Він здійснював викладацьку діяльність у Педагогічному інституті, де читав лекції з юридичних наук, політичної економії та дипломатії; для державних чиновників при Державному комітеті з економіки проводив заняття з фінансово-економічної проблематики; з 1809 по 1813 рр. для інспектування державних чиновників розробив спеціальну програму, читав їм лекції та приймав іспити; впродовж 1813–1817 рр. за запрошенням імператриці Марії Федорівни викладав братам імператора Миколі та Михайлу курс правознавства та політичної економії; розробив навчальний план і склав програму трирічного навчання-стажування російських юристів закордоном [15, с. 242–246]. Лекції М.А. Балудянського були глибокими за змістом і витонченими за формою. Його учні писали про нього, що він був «преподаватель одушевленный и увлекательный, со знаниями обширными и разносторонними» [28, с. 833].

Розглянемо на яких науково-теоретичних засадах ґрунтувалися викладацька, наукова і практична діяльність М.А. Балудянського. Російський чиновник О.І. Тургенев у листі від 26 листопада 1804 р. до брата, відомого російського економіста М.І. Тургенєва, писав, що Балудянський викладає політичну економію на основі творів німецького науковця, професора Геттингенського університету Георга Сарторіуса [3]. Сучасний український дослідник наукової спадщини М.А. Балудянського С.М. Голубка зазначає, що в Педагогічному інституті професор Балудянський особливо виділяв вчення фізіократів і теорію А. Сміта. С.М. Голубка зауважує, що оригінальність його лекцій полягала у тому, що Михайло Андрійович звертав увагу на ті теоретичні пункти і положення, що відповідали завданням економічного перетворення держави й могли бути використані на практиці для розвитку Російської імперії [9, с. 91]. Як прихильника ідей А. Сміта М.А. Балудянського розглядають і автори нарисів з історії фінансової науки Санкт-Петербурзького університету, відзначаючи, що Балудянський читав курс політичної економії, що в ті роки розроблявся в основному відповідно до ідей А. Сміта [12, с. 8–108.]. Вважаємо за необхідне зауважити, що Г. Сарторіус був популяризатором класичної політичної економії в Німеччині, підготував свій навчальний курс на основі наукових розробок А. Сміта, відповідно, ніякої значної невідповідності у вищевикладених підходах немає. А.А. Анікеєва зазначає, що немає підстав вважати, що М.А. Балудянський викладав курс політичної економії за А. Смітом чи за Г. Сарторіусом (вона їх чомусь вважає представниками різних наукових шкіл) і відзначає, що М.А. Балудянський викладав політичну економію за «порядком Зонненфельса» – свого вчителя. Камералістську спрямованість діяльності М.А. Балудянського підтверджує і вищевказане зауваження С.М. Голубки, про практичну спрямованість його розробок і продуманий механізм практичної реалізації. Змістовно «порядок Зонненфельса» в тогочасній політичній економії передбачав такі частини (авторка застосовує сучасні їхні назви): теорія держави і права, економіка і фінанси галузей народного господарства і державні фінанси [1, с. 85]. Підтвердженням позиції А.А. Анікеєвої слугують правила Педагогічного інституту від 16 квітня 1804 р., де зазначено, що професор політичної економії буде викладати за Зонненфельсом і викладання буде складатися з трьох частин: у першій частині будуть викладатися основи політичних, громадянських і карних законів і громадянський благоустрій; у другій частині – сутність і джерела народного багатства, способи поширення землеробства, фабрик, комерції та мореплавства, а

також будуть вивчатися основи грошового обігу, банківської справи, торгівлі та комерції; третя частина присвячена вивченню державних доходів, джерел і способів їхнього збільшення, а також управлінню поміщицьких і державних волостей [21]. Із позицій вивчення історії становлення і розвитку фінансово-правової науки вважаємо за необхідне відзначити, що Балудянський у своїй науково-практичній діяльності не оперував поняттям «фінанси», хоча був із ним обізнаний (термін «фінанси» є і в назві праці Й. Зонненфельса «Grundsätze der Polizei-Handlung und Finanzwissenschaft»), не застосовував поняття «бюджет», а використовував російський термін «державна казна», також М.А. Балудянський не використовує поділ фінансів на галузеві та державні, проте як вчений-практик ефективно адаптував досягнення європейської наукової думки до російських економічних і фінансово-правових умов.

Значними були досягнення М.А. Балудянського в адміністративній діяльності. 1817 р. професора Балудянського затверджено деканом філософсько-юридичного факультету Петербурзького педагогічного інституту. Саме він був обраний першим ректором Санкт-Петербурзького університету (1819–1821), перетвореного 1819 р. із Педагогічного інституту. Перебуваючи на посаді ректора, М.А. Балудянський розробив проект Статуту Санкт-Петербурзького університету, який був представлений на раді університету восени 1821 р. і містив ряд прогресивних ідей, що впродовж тривалого часу мали вплив на розвиток університетської освіти Російської імперії [14, с. 94–95]. М.А. Балудянський пропонував до викладання на юридично-політичному факультеті такі дисципліни. На юридичному відділенні: 1) звичаєве, публічне та народне право; 2) російське публічне право; 3) російське: громадянське, комерційне, право приватне, військове, морське та карне; 4) римське право та приватне право інших народів. На політичному відділенні проектувалося викладання: 1) політичної економії та комерції; 2) політичної історії і статистики новітніх народів; 3) дипломатії. Виклад теоретичних курсів, наукових за змістом і доказових за викладанням, планувалося завершувати практичними заняттями, для проведення яких необхідні були зібрання законів російських та інших держав, статистичні посібники, монети, набори мір та ваги, зібрання трактатів, спеціальні видання з дипломатії тощо [14, с. 102–104]. Викладання основ фінансової науки передбачалося в курсі політичної економії. Для порівняння, наведемо перелік дисциплін, які на той час викладалися в Московському, Казанському та Харківському університетах на відділеннях моральних і політичних наук: 1) богослов'я догматичне; 2) трактування священного писання і церковної історії; 3) умоглядна та практична філософія; 4) право: звичаєве, політичне і народне; 5) право громадянське та карне судочинство Російської імперії; 6) право стародавніх і теперішніх народів; 7) дипломатика і політична економія [20]. Порівнюючи вищенаведені переліки, можна зробити висновок, що М.А. Балудянський планував значно розширити перелік правознавчих дисциплін, із урахуванням нових сфер правознавства, відійти від теоретико-догматичного викладання, наблизити викладання до практики. 1821 р., протестуючи проти звільнення за «неблагонадійність» відомих університетських професорів, Балудянський залишає ректорську посаду, хоча продовжує займати посаду професора університету до 1824 р.

Діяльність М.А. Балудянського, як державного діяча, була пов'язана з розробкою та реалізацією різноманітних проектів реорганізації фінансово-правової сфери Російської імперії. Ця діяльність розпочалася 1804 р., коли Михайла Андрійовича, як фахівця з фінансово-економічної проблематики запросили редактором до комісії з укладання законів при державному комітеті з економіки. Балудянський був одним із розробників фінансового плану стабілізації фінансової системи 1810 р. (його співавторство засвідчує особистий підпис під цим документом), який увійшов в історію під назвою «План фінансів» М.М. Сперанського [24]. Один із перших біографів М.М. Сперанського М.А. Корф, відзначає, що ідеї професора Балудянського залишалися без уваги уряду

поки Сперанський не почав їхню практичну реалізацію [13, с. 191]. Балудянський, «человек добрый, рыцарь благородства, полный усердия и очень ученый, но вовсе не практический», написав розгорнуту записку французькою, котру Сперанський переробив і доповнив – це і був план фінансів 1810 р. [13, с. 192]. Саме М.А. Балудянський очолив реалізацію цього плану, оскільки був призначений директором комісії з погашення боргів. М.А. Балудянський також був автором плану фінансової стабілізації господарства Російської імперії після війни 1812 р., що був представлений імператору за підписом міністра фінансів Д.О. Гур'єва [25, с. 39]. Біограф Михайла Андрійовича П.І. Баранов наводить цікаву, власноруч написану М.А. Балудянським французькою мовою записку від 22 листопада 1816 р. із описом його діяльності на російській службі з 1803 р., подану міністру фінансів Д.О. Гур'єву. Наведемо, з певними скороченнями, визначені самим М.А. Балудянським основні напрями його діяльності.

1. У педагогічному інституті: а) підготовлено до 300 вихованців, чимало з яких посіли професорські кафедри в навчальних закладах міністерства освіти; б) викладав лекції з політичної економії (за платню) та з фінансового і комерційного права (без оплати); в) на виконання наказу 1809 р., безоплатно, впродовж семи років читав лекції особам, які перебували на державній службі; г) без утримання проводив іспити службовцям.

2. У комісії зі складання законів завідував відділенням, де сконцентрована законодавча діяльність із права суспільного, поліцейського і фінансового. По кожному з цих напрямів попередні розробки були прийняті урядом і використані. З частини публічного права і законів поліцейських розроблено: план і проект зводу положень публічного права; проект реорганізації міністерств, який покладений в основу перетворень 1810 р.; проект селянських законів; план законоположень поліцейських та ін. З частини законоположень фінансових, розроблених комісією складання законів: підготовлено 8-ми томну теоретичну працю з політичної економії та фінансів; написані проекти різних фінансових заходів, котрі з деякими змінами були прийняті 1810 р. та поступово вводилися впродовж 1810–1812 рр.; представлено значну кількість записок і проектів щодо монетної системи, банків, фінансового управління європейських держав.

3. У міністерстві фінансів: 1812 р. підготовлено три ґрунтовні історичні записки з детальним викладом фінансової адміністрації Російської імперії з часів Петра I до 1812 р., з додатками про доходи і витрати періоду царювання Олександра I; узагальнювалися матеріали, необхідні для розробки нового фінансового плану, поданого імператору 1814 р.; подані проекти утворення кредитних установ, банків та ін.; проекти з проблем грошового обігу, податків, позик тощо [7, с. 12–14].

Виписки з цієї записки засвідчують значний обсяг роботи, виконаної М.А. Балудянським як науковцем, викладачем, державним діячем. Успішне виконання цієї роботи було неможливе без ґрунтовних знань із різноманітних сфер діяльності, і в першу чергу – з фінансово-правових, а також без постійного наукового пошуку М.А. Балудянського (переписка з відомими діячами світової науки і культури; вивчення досвіду парламентських установ Англії, республіканських кодексів Франції, фінансово-правової практики Пруссії, Австрії та ін.).

1826 р. М.А. Балудянського призначено начальником другого відділення імператорської канцелярії, основним завданням якого було виконання кодифікації законодавства й видання першого Зводу законів Російської імперії. Це завдання було успішно виконане, видані «Повне зібрання законів» та «Звід законів» Російської імперії заклали фундамент діючого законодавства російського правознавства в цілому та фінансово-правової науки зокрема.

Із урахуванням різноманітних напрямів діяльності М.А. Балудянського, котрі він успішно реалізовував, необхідно відзначити його значну роль у суспільному житті тогочасної Російської імперії, а також поза її межами. М.А. Балудянський підтримував

постійні зв'язки з передовими європейськими науковцями та громадськими діячами – В. Ганкою, П.Й. Шафаріком, Ф.Л. Челаковським, Й. Юнгманом, листувався латиною з китайськими науковцями, виконував дипломатичну місію при розв'язанні суперечок між Англією та США [8, с. 188–189] тощо. Сучасні науковці по різному оцінюють його заслуги як фінансиста: від досить стриманого «він мав певне відношення до фінансової науки і практики» [12, с. 8–108] до розгляду М.А. Балудянського як представника австрійської фінансової школи, котрий став одним із засновників російської фінансової науки [2, с. 78–79], а наявність багатьох послідовників дозволяє констатувати формування його наукової школи [9, с. 95].

Таким чином, узагальнення матеріалів про різноманітні напрями діяльності вихованого на європейських цінностях професора М.А. Балудянського дозволяє визначити його значний вклад у розвиток фінансової науки і практики Російської імперії, а також у процес становлення російського фінансового законодавства. М.А. Балудянський, ґрунтуючись на тогочасних новітніх наукових теоріях, розробляв навчальні курси з економічної та фінансово-правової проблематики, готував рекомендації щодо державного фінансового управління з урахуванням правових аспектів діючого російського законодавства, мав певну вагу як науковець і державний діяч у суспільному житті Російської імперії та на міжнародному рівні. Теоретичні ідеї та концепції, розроблені М.А. Балудянським, отримали практичне застосування в процесі державних перетворень першої половини XIX ст. у Російській імперії. Плеяда науковців-юристів, підготовлених за програмою М.А. Балудянського, очолили правознавчі кафедри Харківського та новоствореного Київського університетів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Аникеева А.А. Содержание финансов в воззрениях М.А. Балугьянского // Финансы и кредит. 2010. № 24 (408). С. 83–88.
2. Аникеева А.А. Роль финансиста М.А. Балугьянского в общественной жизни России // Финансы и кредит. 2010. № 20 (404). С. 75–80.
3. Архив братьев Тургеневых. Вып. 2-й. Письма и дневники А.И. Тургенева геттингенского периода (1802–1804 гг.) и письма его к А.С. Кайсарову и братьям в Геттингене 1805–1811 гг. Санкт-Петербург: Тип. имп. акад. наук, 1911. 527 с.
4. Балудянский М. Национальное богатство. Изображение различных хозяйственных систем // Статистический журнал. 1806. Т. 1. Ч. 1. С. 45–71.
5. Балудянский М. О национальном богатстве // Статистический журнал. 1806. Т. 1. Ч. 2. С. 33–70.
6. Балудянский М. О разделении и обороте богатства // Статистический журнал. 1808. Т. 2. Ч. 2. С. 1–76.
7. Баранов П. Михаил Андреевич Балугьянский, статс-секретарь, сенатор, тайный советник (1769–1847). Биографический очерк. Санкт-Петербург, 1882, 47 с.
8. Вархола М., Дубовицка Л. Вклад первого ректора Санкт-Петербургского университета Михаила Балудянського в развитие науки и образования // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2009. Вип. 15. С. 187–190.
9. Голубка С.М. М. Балудянский – реформатор и теоретик основных принципов финансово-экономической науки // Економіка України. 2012. № 7. С. 89–95.
10. Голубка С.М. «Економічна система» М.А. Балудянського. Монографія. Львів: Світ, 1998. 229 с.
11. Из записок Ю.Н. Бартенева. (Князь А.Н. Голицын и его рассказы) // Русский архив. 1886. № 9–12.
12. Ковалев В.В. Эволюция финансовой науки в Санкт-Петербургском университете. Очерки по истории финансовой науки: Санкт-Петербургский университет / Под ред. В.В. Ковалева. Москва: Проспект, 2009. 496 с.
13. Корф М.А. Жизнь графа Сперанского. Т. 1. (Части 1 и 2). Санкт-Петербург: Издание императорской публичной библиотеки, 1861. 312 с.

14. Косачевская Е.М. Михаил Андреевич Балугьянский и Петербургский университет первой четверти XIX века. Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1971. 272 с.
15. Лушникова М.В., Лушников А.М. Российская школа финансового права: портреты на фоне времени. Монография. Ярославль: ЯрГУ, 2013. 640 с.
16. Медем М.М. Мои воспоминания об отце моем М.А. Балугьянском // Русский архив. 1885. № 11. С. 414–432.
17. Небрат В.В. Еволюція теорії державних фінансів в Україні. Монографія. Київ: НАН України, Ін-т екон. та прогноз., 2013. 584 с.
18. Орлик В.М. Податкова політика Російської імперії в Україні в дореформенний період. Кіровоград: Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс-ЛТД», 2007. 630 с.
19. Орлик В.М. Державні фінанси Російської імперії першої половини XIX ст.: стан та основні тенденції // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: Історичні науки: Збірник наукових праць. 2011. Вип. 30. С. 128–142.
20. Полное собрание законов Российской империи. Собр. 1. Т. XXVIII. № 1498. С. 591.
21. Правила для Педагогического института // Периодическое сочинение об успехах народного просвещения. 1804. № 6. С. 2–46.
22. Разные известия // Периодическое сочинение об успехах народного просвещения. 1804. № 6. С. 60–71.
23. Солодкина М.М. Об историко-экономическом познании // Истоки: вопросы истории народного хозяйства и экономической мысли. Вып. 1. Москва: Экономика, 1989. С. 24–36.
24. Сперанский М.М. План финансов // У истоков финансового права. Москва: Статут, 1998. С. 35–99.
25. Фатеев А.Н. Академическая и государственная деятельность М.А. Балудянского в России. Ужгород: Типография «Школьной помощи», 1931. 64 с.
26. Хохуляк В.В. Проекти комплексного реформування системи державних фінансів М.А. Балудяньського та їх вплив на становлення вітчизняної науки фінансового права // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2012. Вип. 20. Ч. 1. Т. 3. С. 234–236.
27. Хохуляк В.В. Еволюція вітчизняної фінансово-правової думки у працях державних діячів першої половини XIX ст. // Фінансове право. 2014. № 1 (27). С. 10–13.
28. Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза и И.А. Эфрона. Т. II. Санкт-Петербург: Брокгауз-Эфрон, 1891. 955 с.

REFERENCES

1. Anykeeva A.A. *Soderzhanye fynansov v vozzreniyakh M.A. Baluhianskoho* [The keeping of finance in the views of M.A. Balugyansky]. *Finance and credit*. 2010. № 24 (408). pp. 83–88.
2. Anykeeva A.A. *Rol fynansysta M.A. Baluhianskoho v obshchestvennoi zhyzny Rossyy* [The role of the financier M.A. Balugyansky in the public life of Russia]. *Finance and credit*. 2010. № 20 (404). S. 75–80.
3. *Arkhyv bratev Turhenevykh. Vyp. 2. Pysma y dnevnyky A.Y. Turheneva hettynhenskoho peryoda (1802–1804 hh.) y pysmaeho k A.S. Kaisarovu y bratiam v Hettynhene 1805–1811 hh.* [The archive of the Turgenev brothers. Issue 2nd. Letters and Diaries of A.I. Turgenev of the Göttingen period (1802–1804) and his letters to A.S. Kaisarov and his brothers in Göttingen in 1805–1811]. St. Petersburg, Publishing house of the Imperial Academy of Sciences, 1911, 527 p.
4. Baludianskyi M. *Natsyonalnoe bohatstvo. Yzobrazhenye razlychnykhk hoziaistvennykh system* [The national wealth. An image of various economic systems]. *Statistical Journal*. 1806. Volume 1. Part 1. pp. 45–71.
5. Baludianskyi M. *O natsyonalnom bohatstve* [On National Wealth]. *Statistical Journal*. 1806. Volume 1. Part 2. pp. 33–70.
6. Baludianskyi M. *O razdelenyy y oborote bohatstva* [On the division and circulation of wealth]. *Statistical Journal*. 1808. Volume 2. Part 2. pp. 1–76.
7. Baranov P. *Mykhayl Andreevych Baluhianskyi, stats-sekretar, senator, tainyi sovetnyk (1769–1847). Byohrafycheskyi ocherk* [Mikhail Andreevich Balugyansky, a state secretary, senator, privy councilor (1769–1847). The biographical sketch]. Sankt-Peterburh, 1882, 47 p.
8. Varkhola M., Dubovytska L. *Vklad pervoho rektora Sankt-Peterburhskoho unyversyteta Mykhayla Baludianskoho v razvytye nauky y obrazovaniya* [The contribution of the first rector of

the St. Petersburg University Mikhail Baludiansky in the development of science and education]. The Collection of scientific works of the Ivan Ogiienko Kamyansky-Podilsky National University. 2009. Vol. 15. pp. 187–190.

9. Holubka S.M. *M. Baludianskyi – reformator y teoretyk osnovnykh pryntsyrov finansovo-ekonomycheskoi nauky* [M. Baludyansky is a reformer and theoretician of the basic principles of financial and economic science]. The Economy of Ukraine. 2012. № 7. pp. 89–95.

10. Holubka S.M. «*Ekonomichna systema*» M.A. Baludianskoho [«The Economic system» of M.A. Baludyansky] Monograph. Lviv, Svit, 1998, 229 p.

11. *Yz zapysok Yu.N. Barteneva. (Kniaz A.N. Holytsyn y eho rasskazy)* [From the notes of Yu.N. Bartenev (Prince A.N. Golitsyn and his stories)]. Russian archive. 1886. № 9–12.

12. Kovalev V.V. *Evoliutsiia finansovoi nauky v Sankt-Peterburhskom unyversytete. Ocherky po ystoriy finansovoi nauky: Sankt-Peterburhskiy unyversytet* [The evolution of financial science in the St. Petersburg University. Essays on the history of financial science: St. Petersburg University] / Ed. V.V. Kovalev. Moscow, Prospekt, 2009. 496 p.

13. Korf M.A. *Zhyzn hrafa Speranskoho* [The life of Count Speransky]. Volume 1. (Parts 1 and 2). St. Petersburg, the Imperial Public Library edition, 1861, 312 p.

14. Kosachevskaia E.M. *Mykhayl Andreevych Baluhianskyi y Peterburhskiy unyversytet pervoi chetverty XIX veka* [Mikhail Andreevich Balugyansky and the Petersburg University of the first quarter of the XIX century]. Leningrad, Publishing house of the Leningrad University, 1971, 272 p.

15. Lushnykova M.V., Lushnykov A.M. *Rosyyskaia shkola finansovoho prava: portrety na fone vremeny* [The Russian school of financial law: portraits on background of time]. Monograph. Yaroslavl, YSU, 2013. 640 p.

16. Medem M.M. *Moy vospomynaniya ob ottse moem M.A. Baluhianskom* [My memories of my father M.A. Balugyansky]. Russian archive. 1885. № 11. pp. 414–432.

17. Nebrat V.V. *Evoliutsiia teorii derzhavnykh finansiv v Ukraini* [The evolution of the theory of public finance in Ukraine]. Monograph. Kyiv, The National Academy of Sciences of Ukraine, The Institute of Economics and Forecasting, 2013. 584 p.

18. Orlyk V.M. *Podatkova polityka Rosiiskoi imperii v Ukraini v doreformennyi period* [The tax policy of the Russian Empire in Ukraine in the pre-reform period]. Kirovohrad, Printing and Publishing Center «Imex-LTD», 2007. 630 p.

19. Orlyk V.M. *Derzhavni finansy Rosiiskoi imperii pershoi polovyny XIX st.: stan ta osnovni tendentsii* [The finances of the Russian Empire of the first half of the nineteenth century: state and main trends]. Scientific Bulletin of the Izmail State Humanitarian University: Historical Sciences: Collection of scientific works. 2011. Issue 30. pp. 128–142.

20. *Polnoe sobranie zakonov Rosyiskoi ymperyi* [Complete collection of laws of the Russian Empire]. Meeting 1. Volume XXVIII. № 21498. pp. 591.

21. *Pravyla dlia Pedahohycheskoho ynstytuta* [The rules for Pedagogical Institute]. Periodical essay on the success of public education. 1804. № 6. pp. 2–46.

22. *Raznye yzvestiia* [The various news]. The periodical essay on the success of public education. 1804. № 6. pp. 60–71.

23. Solodkyna M.M. *Ob ystoryko-ekonomycheskom poznanyy* [On historical and economic knowledge]. Origins: the questions of the history of the national economy and economic thought. Issue. 1. Moscow, Ekonomika, 1989. pp. 24–36.

24. Speranskyi M.M. *Plan finansov* [The Financial Plan]. At the roots of Financial law. Moscow, Statut, 1998. pp. 35–99.

25. Fateev A.N. *Akademicheskaia y hosudarstvennaia deiatelnost M.A. Baludianskoho v Rossyy* [The academic and state activity M.A. Baludyansky in Russia]. Uzhgorod, Publishing house «Shkolnoy pomoschi», 1931. 64 p.

26. Khokhuliak V.V. *Proekty kompleksnogo reformuvannia systemy derzhavnykh finansiv M.A. Baludianskoho ta yikh vplyv na stanovlennia vitchyznianoï naukyfinansovoho prava* [The projects of complex reformation of the Public Finance System of M.A. Baludyansky and their influence on the formation of domestic science of financial law]. Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Aug. Issue 20. Part 1. Volume 3. pp. 234–236.

27. Khokhuliak V.V. *Evoliutsiia vitchyznianoï finansovo-pravovoi dumky u pratsiakh derzhavnykh diiachiv pershoi polovyny XIX st.* [The evolution of domestic financial and legal

thought in the worksof state figures of the first half of the nineteenth century]. *Financial law*. 2014. № 1 (27). pp. 10–13.

28. *Entsyklopedycheskyi slovar F.A. Brokhauza y Y.A. Efrona* [Encyclopedic Dictionary of F.A. Brockhaus and I.A. Efron]. Volume II. St. Petersburg, Brockhaus-Efron, 1891. 955 p.

Pasichnyk N. The contribution of M.A. Baludyanskyi into the development of financial and legal science and practice of management of state economy.

The article analyzes the creative path and scientific heritage of one of the founders of the St. Petersburg School of Financial Law – Mykhailo Andriyovych Baludyanskyi (1769–1847). The purpose of the article is the generalization and specification of the contribution of M.A. Baludyanskyi in the development of financial management of the Russian Empire and the financial, legal science and education. The development of fundamental theoretical knowledge about the nature of the historical, social and personal aspects of the history of science and technology served as the methodological basis of the research.

The author singled out main directions of scientific-pedagogical, administrative and reform efforts of M.A. Baludyanskyi, as well as their practical significance for the development of financial-legal science and management practice. It is determined that as a teacher, a scientist and a practitioner-financier M.A. Baludyanskyi was a follower of one of the founders of financial science, a well-known German representative of Cameralism, Joseph Sonnenfels. The generalization of materials on various fields of activity of Professor M.A. Baludyanskyi, made it possible to determine his significant contribution to the development of financial science and practice of the Russian Empire and in the process of the formation of the Russian financial legislation.

Key words: *finance, financial economy, financial legislation, political economy, cameralistics, Financial Law, codification.*

Одержано 26.02.2018.